

ARS MONTANA. UMĚLECKÝ A KULTURNÍ TRANSFER V OTEVŘENÉM PROSTORU ČESKOSASKÉHO KRUŠNOHOŘÍ NA PRAHU RANÉHO NOVOVĚKU (1459–1620)

Obr. 1. Pohled do konferenčního sálu během přednášky M. Hrubé. Foto: Jan Peer, 2014.

Ve dnech 10.–11. dubna 2014 uspořádala katedra historie FF UJEP ve spolupráci s Ústavem dějin umění FF UK v Praze mezinárodní odbornou konferenci zaměřenou na problematiku vlivu horních měst na kulturní a umělecký transfer v krušnohorském hraničním pásmu, které podstatnou měrou rozšiřovalo potřebné kontakty kulturní a umělecké výměny Čech na širší region střední Evropy. Konference byla jedním z cílových výstupů stejnojmenného projektu GAČR, řešeného mezi lety 2012–2015.¹

Téma konference zacílovalo na velmi zajímavou a podstatnou část regionálního vývoje severozápadních Čech, kde se vlivem dějinných událostí daných husitskými válkami výrazně rozvinul vliv saských Wettinů, což mělo za následek vytvoření hospodářské a kulturně jednotné oblasti bez ohledu na probíhající zemskou hranici. Nastolený vývoj a nově utvořená integrita území se následně utvrdily v 16. století, kdy do oblasti severozápadních Čech začala ze Saska pronikat luterská reformace. Ačkoli byla jednotlivým událostem a lokalitám navázaným na danou problematiku věnována pozornost jak v Čechách, tak v Sasku a na Slovensku, komplexní pohled na fenomén rudného hornictví a jeho přímý vliv na společenský, kulturní a umělecký vývoj střední Evropy chyběl.

Absence obecnějšího náhledu na jednotlivá témata navázaná na umělecký transfer mezi českou a saskou stranou Krušnohoří od poloviny 15. století do prvních desetiletí 16. století určila základní charakter jednotlivých příspěvků konference. Historický kontext s důrazem

na klíčové okamžiky formující možnosti a podoby umělecké výměny představila v úvodním dopoledním bloku prvního dne Michaela Hrubá. Dostatečný časový a tematický záběr jejího příspěvku, zaměřujícího se mimo jiné rovněž na tradici historických vztahů Čechy – Sasko a na církevní aspekty vývoje celého období, umožnil formulovat přesnou představu základů přirozeného vývoje území směrem k vytvoření jednotného integrálního území namísto vzájemného vyhraňování se jednotlivých částí sondy na základě zemských hranic. Příspěvek Michaely Hrubé tak rozvinul některé myšlenky a teze představené v první konferenční přednášce Jana Royta, jež se zaměřila na obecnou tematiku ikonografie uměleckých děl v prostředí horních měst. Bohatý obsah přednášky představil posluchačům jednak určitou univerzálnost volených ikonografických programů uměleckých artefaktů, vycházejících z horního podnikání jednotlivých měst, ale rovněž výstižně postihl prolínání života, víry a povolání v umělecké produkci montánního prostředí bez ohledu na zemskou příslušnost.

Poněkud odlišný, nicméně stejně platný a zajímavý způsob uchopení podstaty principů univerzálnosti vzhledu a formy vybraných uměleckých děl představil příspěvek Michaely Ottové zaměřený na možnosti a meze dílenské spolupráce a umělecké výměny v oblasti Krušnohoří, který vedle řady zajímavých dokladů vzájemného vlivu či přímé spolupráce v okruhu umělecké praxe zdůraznil rovněž omezení, která přeshraniční spolupráce mezi jednotlivými dílnami přinášela a jež jsou pro určování uměleckého vývoje regionu stejně klíčová jako doložitelné vazby. Podobným způsobem klíčování typů vlivů jako určujícího rysu při identifikaci autora díla v uzavřeném prostředí horních měst sledovala

¹ Projekt GAČR 409/12/0546 ARS MONTANA: Umělecký a kulturní transfer v otevřeném prostoru česko-saského Krušnohoří na prahu raného novověku (1459–1620).

Obr. 2. Annaberg-Buchholz, kostel sv. Anny, Hornický oltář, Hans Hesse 1522–1253. Reprodukce: archiv autorky.

zvolené téma dílenské praxe v Krušnohoří Magdaléna Hamsíková-Nespěšná. Na rozboru předloh jednotlivých obrazů, které hledala především díky knižtisku v široce produkovaných a známých grafikách, demonstrovala úskalí jednoznačného určování autorství, kdy může dojít k chybnému přiřazení různých děl jednomu umělci na základě vzájemné podobnosti, která ve skutečnosti vychází ze společných frekventovaných grafických předloh.

Oblasti architektury a na ní vázaným teoretickým otázkám se věnovaly především příspěvky Petra Macka a Richarda Biegela. Zatímco Macek se pokusil srovnáním kostelů v Mostě, Lounech a Kutné Hoře postihnout fenomén halových kostelů ve smyslu stanovení jejich společných podstatných rysů, konstrukčních postupů a odlišností od jednotného vzoru, Richard Biegel koncipoval problematiku architektury v sondě zaměřené na přelom 15. a 16. století výrazně obecněji. Na známých příkladech sakrální i profánní architektury poukázal na fenomén přechodného stylu mezi gotikou a renesancí v příhraniční oblasti severozápadních Čech, který

se stal typickým právě pro širší krušnohorskou oblast. V závěru přednášky neváhal autor zařadit popisovaný styl mezi neoriginálnější projevy zvláštní architektury na pomezí renesance a gotiky ve střední Evropě.

Bohatý program obou dnů přinesl mimo blíže uvedených příspěvků řadu dalších vysoce zajímavých přednášek, které ilustrovaly šíři témat hlavního rámce konference. V podrobném a kvalitním výzkumem podloženém příspěvku Aleše Mudry byl představen přehled eucharistické architektury Krušnohoří zaměřený zejména na typologii a vývoj sanktuárií v širokém časovém horizontu, dále se bylo možné blíže seznámit např. s výzkumy středověkých a raně novověkých uherských báňských měst napříč slovenskou historiografií či průběhem česko-saské spolupráce na přípravě prohlášení montánního regionu Krušnohoří za památku UNESCO, jehož neoddělitelnou součástí je rovněž aktuální historický a uměleckohistorický výzkum.

Táňa Šimková